

EPIKA TUGE

Osim njegovog izvanrednog talenta za pripovedanje, postoje barem još dva elementa koji doprinose objašnjenju zašto je Roberto Bolanjo u samo nekoliko godina postao autor koji je sinonim nove hispanoameričke proze. Prvi je njegova ekstrateritorijalnost. Bolanjo-vim opusom hode – beskućnički, fantazmalni – brodolomci sa kontinenta gde je egzil epska figura patnje i bezmerja. Lavirint identiteta. Latinska Amerika je za Bolanja metafora ambisa, teritorija što izmiče. A ako je geografski marginalni Čile ožiljak domovine, Meksiko Siti je bojno polje na kojem je odlučan poraz protiv vremena koji je pogodio čitavu jednu generaciju – generaciju samog Bolanja – mlade gubitnike, većinom pesnike koji su, svi, zaboravljeni.

Izrazito lišeno lokalnog izraza kao i nametnutog kosmopolitizma, upravo Bolanjovo pismo jedinstveno pogađa, i na nivou jezika, dotičnu ekstrateritorijalnost, koju potvrđuje njegov položaj čileanskog, meksičkog i španskog pisca, sve zajedno, u isti mah, i ništa od toga zasebno. A onda dolazimo do žanra. Do onog što je Bolanjo uradio od *par ekselans* žanra američkog kontinenta: od priče. Do prirodnosti s kojom je preneo njene dosege ubrizgavajući joj, s jedne strane, liričnost i intenzitet narativne pesme, da bi je umetnuo u širu i otvoreniju strukturu, u neku vrstu rada u neprekidnom i opsežnom nastajanju.

Svaka Bolanjova priča, počev iznad svega od *Divljih detektiva*, kao da se integriše u projekt totalnog romana kojim se uvek obnavlja setni inventar brojnih nesrećnih i obespućenih sudbina. Upravo iz tog inventara, sačinjenog od slučajnih i često nejasnih svedočanstava, isečaka razgovora, deliričnih monologa, slučajnosti godinama povezanih tragova, izvire ono što bi se moglo podrazumevati pod epikom tuge. Tako može da se nazove ona u kojoj je samo vreme uzurpiralo prostor za akciju koja mu se u drugim prilikama opire: onu u kojoj se definitivno prepričava akcija vremena.

Možda sa izuzetkom naslovne priče „Kurve ubice“ i one pod naslovom „Povratak“, koja je pre svega humoristički komad, ostatak od trinaest tekstova objedinjenih u ovom tomu (od kojih su barem šest besprekorni u svom gotovo savršenom toku) odlično ilustruju, unutar iznenađujuće raznolikosti poetičkih resursa, dotičnu epiku tuge. Kao da se ispod svih njih čuje uporan plač i kao da se u njemu krije enigma njihove neobjašnjive lepote i očaja. Plače Maurisio Silva (u „Oko Silvi“) „za svojom izgubljenom mladošću, za svim mladima koji više nisu bili mladi i za svim mladima koji su umrli mladi, za onima što su se borili za Salvadora Aljendea i za onima koji su se plašili da se bore za Salvadora Aljendea“.¹ Plače i direktorka književne radionice Lepih umetnosti iz Gomes Palasija (u „Gomes Palasiju“), što čini „tihu i dostojanstveno, ali neumereno“.² Kada u „Danima 1978“ jedan lik prestaje da

¹ *Isprave za ples*, Svetovi, Novi Sad, 2002, str. 153.

² *Ibid.*, str. 115.

prepričava taj neobični film (*Andrej Rubljev* Tarkovskog) čiji glavni junak na kraju plače, otkriva da je čovek kom je ispričao film, Čileanac i iseljenik u Barselonu poput njega, takođe plače. Dotle pripovedač „Prefiguracije Lala Kure“ najdublje oseća kako tuguju ti „mladi mešanci, crnci, belci, Indijanci, sinovi Latinske Amerike“³ što učestvuju u porno-filmovima koje Nemač Bitrih snima u Kolumbiji i „čije se jedino bogatstvo sastojalo u tome što su imali par jaja i penis, nepogodama raščerečen“.⁴

„U nekima od svojih spisa Bataj kaže da su suze krajnji vid komunikacije.“⁵ Toga se pri-seća pripovedač „Isprava za ples“ kad odjednom, dirnuto, konstatuje detinjastu obest ve-ćine pisaca. I priznaje: „Počeo sam da plačem, ali ne na neki normalan i formalan način, naime puštajući suze da meko skliznu mojim obrazima, nego divljački, suze su klokotale, manje-više kao Alisine suze u zemlji čuda, poplavljujući sve.“⁶

U moru suza se okončava „polagani brodolom naših života, polagani brodolom estetike, etike, Meksika i naših jebelih snova“,⁷ koji kao da ne zanima pripovedača „Zubara“. Lično on posredstvom prijatelja upoznaje jednog stidljivog, nesamopouzdanog i, pre svega, stasom onižeg momka za koga govore kako piše izvanredne priče, bolje od ma čijih. Momčić ih pokazuje i, dok se oni otiskuju na put pun poteškoća koji vodi do njegove kuće, narator shvata da i se on i njegov prijatelj pripremaju da uđu „u jednu teritoriju na kojoj smo bili ranjivi i iz koje ne bismo izašli da to nismo platili bolom ili zasenjenošću“.⁸

Bolom ili zasenjenošću takođe će morati da plati čitalac ovih priča. Ali neće se pokajati. U svakom slučaju, neće imati pravo na žalbu. Jer ako Bolaño prihvata da sačini inventar ogromne tuge, to čini s humorističkim ubeđenjem da – kao što kaže Horacije u citatu koji otvara ovu knjigu – kakva god bila pritužba, „tužba će se okončati smehom, a ti ćeš ici oslobođen optužbi“.⁹

Izvornik: Ignacio Echevarría, „Una épica de la tristeza“; u: Roberto Bolaño: *la escritura como tauromaquia*, Celina Manzoni (ur.), Ediciones Corregidor, Buenos Aires, 2002, str. 193–195.

(Sa španskog preveo **Igor Marojević**)

³ *Ibid.*, str. 165.

⁴ *Ibid.*

⁵ *Ibid.*, str. 176.

⁶ *Ibid.*

⁷ Roberto Bolaño, *Putas asesinas*, Anagrama, 2001, str. 187.

⁸ *Ibid.*, str. 192.

⁹ *Ibid.*, str. 9.